

Kartlegging av naturtyper i Folkeparken m/ Telegrafbukta

Tromsø kommune, Troms fylke

Gunn-Anne Sommersel

Kartlegging av naturtyper i Folkeparken m/ Telegrafbukta

Tromsø kommune, Troms fylke

Ecofact rapport: 281

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Sommersel. G.-A., 2013. Kartlegging av naturtyper i Folkeparken m/ Telegrafbukta, Tromsø kommune, Troms fylke. Ecofact rapport 281, 16 s.
Nøkkelord:	Naturtypekartlegging, Folkeparken, Telegrafbukta, høgstaudeskog, driftvoll, tromsøpalme
ISSN:	1891-5450
ISBN:	978-82-8262-279-0
Oppdragsgiver:	Tromsø kommune
Prosjektleder hos Ecofact:	Gunn-Anne Sommersel
Samarbeidspartnere:	
Prosjektmedarbeidere:	
Kvalitetssikret av:	Christina Wegener
Forside:	Nordre inngang i Folkeparken. Foto: Gunn-Anne Sommersel

www.ecofact.no

INNHOLD

1 FORORD	1
2 FAKTA-ARK FOR VERDIFULLE NATURTYPELOKALITETER	2
2.1 LOKALITET 1. FOLKEPARKEN	2
2.2 LOKALITET 2. BERGKNAUSER I TELEGRAFBUKTA.....	7
2.3 LOKALITET 3. STRANDSONEN MELLOM SORGENFRI OG TELEGRAFBUKTA.....	10
2.4 LOKALITET 4. STRANDSONEN I TELEGRAFBUKTA ØST	13
3 KILDER	16

1 FORORD

Ecofact har på oppdrag fra Tromsø kommune kartlagt verdifulle naturtyper i Folkeparken og Telegrafbukta i Tromsø kommune. Leveringen skulle inneholde faktaark for de eventuelt avgrensede områdene. De samme faktaarkene skal senere inkorporeres i rapporten for naturtypekartlegging i Tromsø kommune i 2013, hvor Fylkesmannen i Troms er oppdragsgiver. Kontrakt med Tromsø kommune ble inngått i juni 2013, og kostnadsrammen for arbeidet var kr. 5 250,-. Arbeidet har gått som planlagt.

Tromsø
14. august 2013

Gunn-Anne Sommersel

2 FAKTA-ARK FOR VERDIFULLE NATURTYPELOKALITETER

2.1 Lokalitet 1. Folkeparken

Naturtype (%):	F04 – Høgstaudebjørkeskog	
Utforming:	F0401 – Ren høgstaudeutforming F0402 – Lågurtutforming med spredte høgstauder	
Supplerende naturtype (%)		
Utforming:		
Verdi:	B	
Undersøkt dato:	24. juni og 3. juli 2013	

Innledning

I forbindelse med Tromsø kommunes utarbeiding av forvaltningsplan for Folkeparken og Telegrafbukta, har Ecofact v/ Gunn-Anne Sommersel undersøkt områdene med tanke på å avgrense verdifulle naturtyper i henhold til direktoratet for naturforvaltnings ”Håndbok 13: Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold”. Feltarbeidet ble utført 24. juni og 3. juli 2013. Ecofact har avgrenset en verdifull naturtype som er spredt over flere delområder.

Beliggenhet, avgrensing og naturgrunnlag

Folkeparken ligger på Tromsøyas sørvestre del, avgrenset av Kvaløyveien i vest og boligområder samt Tromsø museum – Universitetsmuseet i de andre retningene.

Det avgrensede området innenfor parkens grenser består av alle områder med lauvskog og intermediær til næringsrik jord. De områdene som er utelatt er

hovedsakelig der det er plantet gran, noe som har endret jordbunnsforhold og lystilgang for eventuelle høgstauder nokså dramatisk. I tillegg er ”engene” rundt Mortensgården og akebakken/skibakken knyttet til Folkeparken nærmiljøanlegg utenfor avgrensningen.

Klimatisk er Folkeparken en av de varmere stedene på Tromsøya, med tidlig vår sammenliknet med nordenden av øya. Jordsmonnet er næringsrikt, og skifter mellom veldrenert, via friskt til stedvis vått. De tørrere områdene er knyttet til skråninger stort sett i de indre delene av parken, mens særlig den delen av parken som er nærmest Kvaløyveien har friskere til vått jordsmonn.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er for det meste bjørkeskog med høgstauder (F04) med utformingene ren høgstaudeutforming (F0401) og lågurtutforming med spredte høgstauder (F0402). I våtere områder opptrer mer bregnedominerte typer. Disse utformingene opptrer i mosaikk. I tre-/busksjiktet inngår også stedvis rogn, silkeselje, ulike andre vier samt gråor. Deler av skogen framstår med relativt gamle trær, og grenser mot gammel lauvskog uten å ha god nok kontinuitet i tresjikt og nok dødt trevirke til å klassifiseres som det.

Figur 1. Frodig bjørkeskog med høgstauder (F04) i Folkeparken i Tromsø kommune med store mengder skogstorkenebb, mjødurt og hundekjeks. I bakgrunnen skimtes et fuktigere område med skogburkne. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Figur 2. Bjørkeskog med høgstauder i Folkeparken i Tromsø, her bregnedominert med innslag av krevende arter som kranskonvall (innfelt) og med gråor i tresjiktet. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Lågurtutforming fins på tørrere steder som på forhøyninger og i skråninger.

Artsmangfold

Skogen er artsrik. Det ble registrert 71 arter ved årets befarings. Viktige mengdearter var storvokste urter som hundekjeks (*Anthriscus sylvestris*), geitrams (*Chamerion angustifolium*), turt (*Cicerbita alpina*), sumphaukeskjegg (*Crepis palludosa*), mjøduert (*Filipendula ulmaria*), enghumleblom (*Geum rivale*), skogstorkenebb (*Geranium sylvaticum*), skogstjerneblom (*Stellaria nemorum*), ballblom (*Trollius europaeus*), stornesle (*Urtica dioica*), vendelrot (*Valeriana sambucifolia*), skogburkne (*Athyrium filix-femina*). Litt mer krevende arter som kranskonvall (*Polygonatum verticillatum*) villrips (*Ribes spicatum*) var også vanlig.

Bruk, tilstand og påvirkning

Det er mye stier i området, men det ser ikke ut til å påvirke mer enn lokalt der stien går, og bidrar til å holde resten av området i god stand. Andre påvirkede områder i Folkeparken er holdt utenfor avgrensningen.

Fremmede arter

Under årets kartlegging fant vi tre fremmede arter med ulik status i forhold til svartelista. Tromsøpalme (*Heracleum persicum*) ble funnet flere steder, men stort sett kun i utkanten av arealet. Risikovurdering fra 2012 plasserer arten i kategorien svært høy risiko (SE), noe som innebærer at det er en økologisk skadegjører som har potensial til å etablere seg over store områder. Dette er allerede et kjent problem i Tromsø.

Figur 3. Utkanten av den verdifulle bjørkeskogen med høgstaude (F04) i Folkeparken i Tromsø har begynnende invasjon av tromsøpalme. Det er en art som regnes for å være en økologisk skadegjører med potensial til å etablere seg over store områder. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Det ble funnet to bestander av honningknoppurt (*Centaurea montana*) innenfor avgrensningen. Den ene (se figur 4), var relativt stor. Honningknoppurt er plassert i kategorien høy risiko (HI). I følge artsdatabanken koloniserer den spesielt skogkanter med invasjon i skogen. Arten har en preferanse for middels til meget næringsrike, friske skogtyper og etablerer seg i blant annet høgstaude-bjørkeskoger i nord. Den kan opptre i så store mengder at den fortrenger stedegne planter.

Figur 4. Den innførte arten honningknoppurt har etablert seg i verdifull bjørkeskog med høgstaude i Folkeparken i Tromsø. Den kan opptre i så store mengder at den tar over for planter som hører til på stedet, og regnes derfor som en økologisk skadegjører. Den fins flere steder i skogen. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Hagenøkleblom (*Primula elatior*) ble funnet flere steder, gjerne i kanten av mindre bekker, og godt gjemt under annen vegetasjon. Det er sannsynlig at det fins mer av den i pnrådet siden den var vanskelig å finne. Arten har potensiell høy risiko (PH), og er dermed ikke på svartelista som de to andre fremmede artene, men bør likevel følges med. I følge Artsdatabanken forekommer arten i enorme mengder som forvillet, trolig med hundretusen(er) i Tromsø by alene, men den inntar nesten bare forstyrret eller konstruert mark, blomster tidlig og visner ned før den får gjort noen eventuell skade. Disse forekomstene i Folkeparken er hverken på forstyrret eller konstruert mark. Her vokser den under storvokste urter og bregner, og er vanskelig å finne. Sanneliknet med de artene den vokser sammen med her vil den neppe ha muligheter til å gjøre særlig skade.

Del av helhetlig landskap

Bjørkeskogen er en del av et større friluftområde i utkanten av Tromsø by som omfatter også Telegrafbukta, Prestvannet og lysløypa med omkringliggende områder.

Skjøtsel og hensyn

Siden tromsøpalme regnes for å ha svært høy risiko for spredning bør den vurderes fjernet, eller i det minste overvåkes. Det samme kan vurderes når det gjelder honningknoppurt. Hagenøkleblom har mindre mulighet til å gjøre skade, og bør nedprioriteres i forhold til de to andre fremmede artene.

Verdivurdering

Denne høgstaudebjørkeskogen er stedvis velutviklet og artsrik, og er en viktig restbiotop for denne naturtypen i bynært område. Deler av skogen er i tillegg relativt gammel skog, og er dermed sannsynligvis viktig for sopp, moser og lav i tillegg til fugl og insekter uten at dette er spesielt undersøkt i denne kartleggingen. Selv om den ikke kan karakteriseres som særlig rik og velutviklet i seg selv, så er kombinasjonen av disse karakteristikene slik at den får B-verdi.

2.2 Lokalitet 2. Bergknauser i Telegrafbukta

Naturtype (%):	B01 – Sørvendt berg og rasmark
Utforming:	B0102 – Bergknaus og flate
Supplerende naturtype (%)	
Utforming:	
Verdi:	C
Undersøkt dato:	3. juli 2013

Innledning

I forbindelse med Tromsø kommunes utarbeiding av forvaltningsplan for Folkeparken og Telegrafbukta, har Ecofact v/ Gunn-Anne Sommersel undersøkt områdene med tanke på å avgrense verdifulle naturtyper i henhold til direktoratet for naturforvaltnings "Håndbok 13: Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold". Feltarbeidet ble utført 3. juli 2013. Ecofact har avgrenset en verdifull naturtype som er spredt over to delområder.

Beliggenhet, avgrensing og naturgrunnlag

Telegrafbukta ligger på Tromsøyas sørvestre del, mellom sjøen og Kvaløyveien, avgrenset av snuplassen på sorgenfri mot nordvest og boligområder i sørøst.

De to avgrensede områdene består av små bergknauser med tynt dekke av jord, noe som gir tørre forhold. Berggrunnen er noe baserik

Klimatisk er Telegrafbukta en av de varmere stedene på Tromsøya, med tidlig vår sammenliknet med nordenden av øya.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er sørvendt berg og rasmark (B01) med utformingen bergknaus og -flate (B0102). Begge avgrensningene har noe basekrevende vegetasjon. Området nærmest fjæresonen er også noe påvirket av sjøen, og grenser mot rikt strandberg. Det er flere flekker med rike strandberg/baserike knauser i området, men disse har kun rudimenter av vegetasjon eller trivielle arter dels på grunn av skjøtsel (plenklipp) og muligens på grunn av slitasje, de har derfor ikke blitt avgrenset.

Figur 5. Urterik bergknaus (B0102) med tørrbakkepreg i Telegrafbukta i Tromsø. Her har det tidligere vært funnet vill-løk, men den ble ikke gjenfunnet i 2013. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Figur 6. Bergknaus (B0102) i Telegrafbukta med marinøkkel, fjellbakkestjerne (lite bilde), hårstarr, karve, lodnerublom, kvitmaure, marigras, flekkmure og fjelltistel. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Artsmangfold

Bergknausene er relativt artsrike, med en blanding av engarter og fjellarter. De mest karakteristiske er ryllik (*Achillea millefolium*), engkvein (*Agrostis capillaris*), marikåpe (*Alchemilla* sp.), grasløk (*Allium schoenoprasum*), kattedot (*Antennaria dioica*), dunhavre (*Avenula pubescens*), marinøkkel (*Botrychium lunaria*), blåklukke (*Campanula rotundifolia*), hårstarr (*Carex capillaris*), karve (*Carum carvi*), lodnerublom (*Draba incana*), fjellbakkestjerne (*Erigeron borealis*), rødsvingel (*Festuca rubra*), kvitmaure (*Galium boreale*), flekkmure (*Potentilla cranzii*), småengkall (*Rhinatus minor*), fjelltistel (*Saussurea alpina*) og ballblom (*Trollius europaeus*).

Bruk, tilstand og påvirkning

Det er mye ferdsel i området, og deler av vegetasjonen i lokalitetene virker noe slitt. I tillegg ser det ut som om området i utkanten av de avgrensede lokalitetene klippes som plen (klippes mange ganger i løpet av sesongen). Plenklipp favoriserer gress framfor urter.

Fremmede arter

Det ble ikke funnet fremmede arter innenfor avgrensningene.

Del av helhetlig landskap

De to avgrensede arealene er en del av et større område bestående av eng/plen med delvis vegetasjonsdekte knauser som stikker opp med gradvis overgang til relativt rike strandberg med lite vegetasjon ned mot sjøen. Det er også en del av et større, bynært friluftsområde.

Skjøtsel og hensyn

Det er mulig at avgrensningene ville vært større med en annen skjøtsel av nærliggende eng/plen. Imidlertid er plen normalt mer robust, og det er sannsynligvis nødvendig for å kunne beholde vegetasjonsdekke ved så vidt høy ferdsel som i telegrafbukta. Man kan vurdere å lage en noe større sone rundt knausene som ikke blir slått mer enn en gang i året, og da seint på sommeren. Det kan være med på å beholde urterike planter i større områder.

Verdivurdering

Lokaliteten er liten, og er ikke spesielt velutviklet, selv om den ene er overraskende artsrik. Imidlertid er det en rest av en vegetasjonstype som sannsynligvis har dekt store deler av Telegrafbukta tidligere, og er den mest artsrike delen av dette området. Verdien settes derfor til C (lokal verdi).

2.3 Lokalitet 3. Strandsonen mellom Sorgenfri og Telegrafbukta

Naturtype (%):	G06 – Driftvoll	
Utforming:	G0608 – Høgurt driftvoll	
Supplerende naturtype (%)		
Utforming:		
Verdi:	A	
Undersøkt dato:	24. juni 2013	

Innledning

I forbindelse med Tromsø kommunes utarbeiding av forvaltningsplan for Folkeparken og Telegrafbukta, har Ecofact v/ Gunn-Anne Sommersel undersøkt området med tanke på å avgrense verdifulle naturtyper i henhold til direktoratet for naturforvaltnings ”Håndbok 13: Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold”. Feltarbeidet ble utført 24. juni 2013. Ecofact har avgrenset en verdifull naturtype.

Beliggenhet, avgrensing og naturgrunnlag

Driftvollen er lokalisert i øvre deler av fjæresonen rett nedenfor Kvaløyveien i området mellom snuplassen like sør for butikken på Sorgenfri og Telegrafbukta. Den avgrenses på oversiden dels av busker og dels av veikanten, nederst mot steinfjære, Området er på ca 1,4 daa.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er driftvoll (G06) med utformingen høgurt driftvoll (G0608) og noe spredte forekomster av lågurt driftvoll (G0607) i nedre deler. Vollen er relativt stabil og domineres dels av strandreverumpe og dels av strandrug, med strandarve og gåsemure i forkant.

Figur 7. Høgurt driftvoll (G0608) dominert av strandreverumpe, med strandarve inn i mellom steinene i nedre deler av vollen, lokalisert i fjæra nedenfor Kvaløyveien like sør for Sorgenfri i Tromsø kommune. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Artsmangfold

Det ble registrert 14 arter i forbindelse med driftvollen i 2013. De viktigste var strandreverumpe (*Alopecurus arundinaceus*), strandrug (*Leymus arenarius*), rødsvingel (*Festuca rubra*), strandarve (*Honckenya peploides*), strandkjeks (*Ligusticum scothicum*), gåsemure (*Potentilla anserina*), åkerdylle (*Sonchus arvensis*), saftstjerneblom (*Stellaria crassifolia*) og fuglevikke (*Vicia cracca*). I bakre deler kommer det inn hundekjeks (*Anthriscus sylvestris*), høymol (*Rumex longifolius*), mjødukt (*Filipendula ulmaria*) og tromsøpalme (*Heracleum persicum*), hvorav den siste er en fremmed art. I følge artsdatabanken ble den rødlistede arten fjordmelde (*Atriplex longipes* ssp. *longipes*) registrert i lokaliteten av Andy B. Sortland i 2011. Denne arten blir vurdert å være sterkt truet (EN) på grunn av sterk tilbakegang. Det ble ikke søkt spesielt etter denne arten i 2013, så selv om arten ikke ble funnet er det ikke usannsynlig at den fortsatt fins i området.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ser ikke ut til å være påvirket unntatt et par små stier fra fjæra og opp til veien som krysser gjennom vollen.

Fremmede arter

Under årets kartlegging fant vi en fremmed art. Tromsøpalme (*Heracleum persicum*) hadde flere større individer i bakre deler av driftvollen. Risikovurdering fra 2012 plasserer arten i kategorien svært høy risiko (SE), noe som innebærer at det er en økologisk skadegjører som har potensial til å etablere seg over store områder. Dette er allerede et kjent problem i Tromsø, og vi har funnet arten i forbindelse med mange driftvoller i kommunen.

Del av helhetlig landskap

Driftvollen er en viktig del av fjæresonen.

Skjøtsel og hensyn

Bekjempelse av tromsøpalme.

Verdivurdering

Driftvoll-avsetningen er litt under middels i størrelse, og utformingene av naturtypen er vanlig i Tromsø kommune. Den er imidlertid lite fragmentert og lite påvirket. Substratet er noe grovt, og artsmangfoldet er ikke spesielt stort, men det ble i 2011 funnet en sterkt truet (EN) art i området. Lokaliteten får derfor høy verdi (A).

2.4 Lokalitet 4. Strandsonen i Telegrafbukta øst

Naturtype (%):	G06 – Driftvoll
Utforming:	G0608 – Høgurt driftvoll
Supplerende naturtype (%)	
Utforming:	
Verdi:	C
Undersøkt dato:	3. juli 2013

Innledning

I forbindelse med Tromsø kommunes utarbeiding av forvaltningsplan for Folkeparken og Telegrafbukta, har Ecofact v/ Gunn-Anne Sommersel undersøkt området med tanke på å avgrense verdifulle naturtyper i henhold til direktoratet for naturforvaltnings ”Håndbok 13: Kartlegging av naturtyper – verdisetting av biologisk mangfold”. Feltarbeidet ble utført 3. juli 2013.

Beliggenhet, avgrensing og naturgrunnlag

Driftvollen er lokalisert i øvre deler av fjæresonen i den østlige bukta i Telegrafbukta. Den avgrenses på oversiden av tromsøpalmer, hundekjeks og mjøduert langs veien og dels av busker. I nedre deler er avgrensningen nederst mot åpen fjære. Området er på ca 0,8 daa.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er driftvoll (G06) med utformingen høgurt driftvoll (G0608). Vollen er relativt stabil og domineres av strandrug, kveke og rødsvingel iblandet ulike urter.

Figur 8. Høgurt driftvoll (G0608) i den østlige bukta i Telegrafbukta i Tromsø, dominert av strandrug, kveke og rødsvingel iblandet ulike urter. Foto: Gunn-Anne Sommersel.

Artsmangfold

Det ble registrert 15 arter i forbindelse med driftvollen i 2013. De viktigste var tangmelde (*Atriplex prostrata*), kveke (*Elytrigia repens* ssp. *repens*), rødsvingel (*Festuca rubra*), strandarve (*Honckenya peploides*), strandrug (*Leymus arenarius*), strandkjeks (*Ligusticum scothicum*), gåsemure (*Potentilla anserina*), åkerdylle (*Sonchus arvensis*), vassarve (*Stellaria media*), strandbalderbrå (*Tripleurospermum maritimum*), fuglevikke (*Vicia cracca*). I bakre deler kommer det inn hundekjeks (*Anthriscus sylvestris*), høymol (*Rumex longifolius*), mjøddurt (*Filipendula ulmaria*) og tromsøpalme (*Heracleum persicum*), hvorav den siste er en fremmed art.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten ser ikke ut til å være påvirket.

Fremmede arter

Under årets kartlegging fant vi den fremmede arten tromsøpalme (*Heracleum persicum*), som hadde flere større individer i bakre deler av driftvollen. Risikovurdering fra 2012 plasserer arten i kategorien svært høy risiko (SE), noe som innebærer at det er en økologisk skadegjører som har potensial til å etablere seg over store områder. Dette er allerede et kjent problem i Tromsø, og vi har funnet arten i forbindelse med mange driftvoller i kommunen.

Del av helhetlig landskap

Driftvollen er en viktig del av fjæresonen.

Skjøtsel og hensyn

Bekjempelse av tromsøpalme.

Verdivurdering

Driftvoll-avsetningen er under middels i utstrekning, men er relativt tykk, noe som muliggjør større artsmangfold blant annet av insekter og andre invertebrater. Substratet er sand, noe som trekker i samme retning. Arteforekomst av insekter og andre invertebrater er imidlertid ikke undersøkt. Lokaliteten er ikke fragmentert og er lite påvirket, unntatt forekomst av tromsøpalme i øvre deler. Utformingen av naturtypen er likevel vanlig i Tromsø kommune, og lokaliteten får derfor kun verdien C (lokal verdi).

3 KILDER

Direktoratet for naturforvaltning (2007). Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. utgave 2006 (oppdatert 2007).

Fremstad, E. (1997): Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.

Fremstad, E. & Moen, A. (red.) 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. – NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. bot. Ser. 2001-4: 1-231.

Lid, J. og Lid, D.T. (2007). Norsk flora. Oslo: Det norske samlaget.

www.artsdatabanken.no

Miljødirektoratet: utkast til nye faktaark 2013
(www.dropbox.com/sh/5t9ioygg3uyubxl/zAE6LulSfs)